

Türkiye’de Uygulanan Türk Edebiyatı Programı’ndaki Ölçme ve Değerlendirme Boyutu Uygulamasının Değerlendirilmesi: Bir Durum Çalışması

Mehmet KURUDAYIOĞLU¹
Çavuş ŞAHİN²
Gamze ÇELİK³

Geliş Tarihi: 01.04.2008

Yayına Kabul Tarihi: 03.06.2008

ÖZET

Ülkemizde eğitim sistemimize daha çağdaş ve verimli bir görünüm ve içerik kazandırmayı amaçlayan yeni Türk Edebiyatı Programı ölçme ve değerlendirme boyutuyla dikkat çekicidir. Yeni ölçme ve değerlendirme uygulamalarında göze çarpan en önemli değişiklik öğrencinin kendini değerlendirmesini sağlayan uygulamalardır. Araştırmamızın amacı; Türkiye’de uygulanan yeni Türk Edebiyatı Programı’nın Ölçme ve Değerlendirme boyutunun değerlendirilmesidir. Yaptığımız araştırma betimsel türde nitel bir çalışmadır. Araştırmanın verilerinin toplanması aşamasında yarı yapılandırılmış ve yönlendirici olmayan görüşme tekniği kullanılmıştır. 2006–2007 öğretim yılında Çanakkale ilinde bulunan beş lisede 16 Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni ile araştırma gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerden elde edilen sonuçlara göre; öğretmenler yeni programda ölçme ve değerlendirme ile ilgili gözlem formlarının gerektiğinden fazla olduğunu belirtmişlerdir. Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenleri çok sayıdaki ölçme araç ve yöntemlerini doğru ve olması gereken şekilde kullanmadıklarını ifade etmişlerdir. Ölçme ve değerlendirme bölümünde olmaması gereken bölüm olup olmadığı hakkındaki soruya verilen cevaplara göre ise; sınıf mevcutlarının kalabalık olmasından kaynaklanan sıkıntılarının yaşandığı görülmektedir. Öğretmenler sınıf mevcutları kalabalık olduğu için grup çalışmalarını uygulamakta zorlandıklarını belirtmişlerdir. Alternatif ölçme ve değerlendirme yaklaşımlarını kullanıp kullanmadıkları hakkında soruya verilen cevaplar ise; eski programa geri dönülmesi ya da yeni program konusunda öğretmenlere daha geniş bir bilgilendirme yapılması gerektiği şeklindedir.

Anahtar kelimeler: Öğretim Programı, Türk Edebiyatı, Ölçme-Değerlendirme.

Evaluation the Dimension of Measurement and Evaluation in New Programme of Turkish Literature Applying in Turkey: A Case Study

ABSTRACT

In our country, new Turkish Literature Programme aiming to reconstruct the education system more contemporary and productive with it’s measurement and evaluational dimation has been attracting attention, the most striking and essential innovation of the new measurement and evaluation system is that it provides applications making the student’s evaluating themselves. The aim of this research is evaluating the dimension of measurement and evaluation in new programme of Turkish Literature applying in Turkey. Moreover, it is defined as a qualitative descriptive research. During the level of data collection, semi- structured and non-orientated interviewing technique has been carried out. The research has been fulfilled with the cooperation of 16 teachers of Turkish Philology in Çanakkale in 2006-2007 Educational Term. As it is taken out from what teachers state that there have been too much measurement and evaluation observation forms in new programme of Turkish Literature. They also declare that they are unable to apply the such numerous measurement tools and methods as they are required. On the other side of the research, according to the question whether there are parts which should be omitted in the measurement and evaluation department, it is considered that several problems have been experienced because of crowd in class size as it is quite difficult to apply group work in crowded classes. When we glance at the answer to the question

¹ Yrd. Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü, e-posta: mkurudayi@hotmail.com

² Yrd. Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü, e-posta: csahin25240@yahoo.com

³ Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi

whether they apply alternative measurement and evaluation approach, we meet the common idea that it is essential either to restart to apply the ex-programme or to train the teachers widely about the target point.

Key Words: Curriculum, Turkish Literature, Measurement-Evaluation.

GİRİŞ

Ülkemizde eğitime verilen önem her geçen gün artmaktadır. Eğitim sisteminin değişimi için yapılan çalışmalar da bu durumu kanıtlar niteliktedir. 2004-2005 öğretim yılında Türk Eğitim Sistemi üzerinde köklü bir değişimin yapıldığı görülmektedir. Öğretmen merkezli anlayıştan öğrenci merkezli anlayışa geçişin temel oluşturduğu bu yeni sistem kuşkusuz eğitim anlayışımıza yeni bir soluk getirecektir. Ancak yeni sistem hakkında yeterince bilgilendirilmeyen ve bu sisteme yabancı kalan öğretmenlerin eğitimi unutulmamalıdır. Bu konudaki eksiklikler eğitim alanındaki gelişimin uygulama aşamasında başarısızlığa neden olacaktır.

Öğretme evrensel bir uğraştır. Öğretme ve öğrenme birbirinden farklı olan iki değişik işlemdir. Bu fark; öğretmenin bir kişi tarafından gerçekleştirilirken, öğrenmenin bir başkasında oluşmasıdır. Bu olayın üzerinde düşünmek gerekmektedir. Öğretme-öğrenme sürecinin etkili olabilmesi için o iki kişi arasındaki ilişkinin sağlam bir şekilde kurulması gerekmektedir. (Gordon 1996:1-3)

Öğretmenin tutum ve davranışlarının, öğrenciler üzerinde etkisi olduğu bilinen bir gerçektir. Bu nedenle etkili bir öğretilerde bulunması gereken niteliklerin açık olarak tanımlanmasının önemi büyüktür. Etkili bir öğretmenin taşıması gereken özellikler ve yeterlikler hakkında Clemson ve Craft (1981), Stanton (1985), Berliner (1987), Richardson ve Stopp (1987), Kutnick ve Jules (1993), Doveston (1995), Aksoy (1998), Özdemir ve Yalın (1998), Erden (1998), Ayers ve Gray (1998), Küçükahmet (1999) gibi bazı araştırmacılar çeşitli çalışmalar yapmışlardır (Çakmak, 2001’den Aktaran: Bozdoğan 2004:22-23). Aralarında farklılıklar olsa da elde edilen sonuçlar genel olarak şöyledir: Güçlü akademik yeterlilik ve alan bilgisine sahip olma, meslekî olarak kendini yenileme ve geliştirme becerisi, yeni öğretim tekniklerinden ve kaynaklarından yararlanabilme, öğrencileri öğrenmeye güdüleyebilme, sunduğu konuya yönelik etkili öğretim stratejisi geliştirebilme, geliştirip seçtiği öğretim stratejisini etkili bir şekilde uygulayabilme, değerlendirme, öğrenci performansı hakkında bilgi sahibi olabilme, öğrencilerle ilişkilerinin iyi olabilmesi, iletişim becerisine sahip olma, güvenilir olma, açık ve tutarlı olma.

Her devlet kendi politik anlayışını, genç nesillere aktarmak istemektedir. Eğitim; resmî ideolojinin genç nesillere aktarılmasını sağlamaktadır. Bir devletin anayasası, onun politik felsefesini ve uzak hedeflerini oluşturmaktadır. Demokratik, sosyal, laik, adaletçi, çoğulcu parlamenter sistemi ve hukuk devletini benimsemek isteyen bir anayasa, hedeflerini her bir yurttaşa kazandırmak için eğitim kurumlarından yararlanmaktadır. Her devletin temel amacı kendi resmî ideolojisini yurttaşlarına kazandırmak olsa da eğitimi etkileyen değişkenlerin (ekonomik, toplumsal, bilim, sanat, politika, gelenek, görenek, moda, din, felsefe gibi kültürü meydana getiren unsurlardaki değişimin) yürürlükteki politik yapıyla farklı olan yönlerini yok etmek güçtür. Her politik yapı, sonuçta değişebilmektedir. Eğitimi etkileyen ve değişime neden olan birden çok değişken vardır. Sürekli değişimin yaşandığı bir dünyada nesne, olgu, kurum ve kuruluşlar ile düşüncelerde de değişimin olması kaçınılmazdır. (Sönmez 1996:63) Eğitim sisteminde yapılacak köklü değişikliklerde dayanak alınan en önemli unsur ölçme ve değerlendirme uygulama ve sonuçlarıdır.

Öğrenci davranışları eğitim sisteminin başarılı olup olmadığı hakkında bilgi veren bir göstergedir. Ölçme ve değerlendirme sonuçlarından elde edilen verilere dayanılarak öğrencilerin hangi noktalarda yetersiz oldukları,

hangi düzeyde buldukları, olumsuz davranışlara sahip olup olmadıkları tespit edilebilmektedir. Ölçme, bir niteliğin gözlenip, sonucun sayı ya da sembollerle gösterilmesi; değerlendirme ise ölçme sonuçlarının bir ölçütle karşılaştırılarak karara varılmasıdır.

Öğrencilerin hangi konuları ne derece öğrendiklerini tespit etmeye çalışan ölçme ve değerlendirme uygulamalarının yerini bugün yeni ölçme ve değerlendirme yaklaşımları almıştır. Yeni ölçme ve değerlendirme yaklaşımları öğrencilerin kazandıkları bilgileri ne derece kullanabildiklerini belirlemeye çalışmaktadır.

Öğrencileri değerlendirmek, öğretmenlerin yapması gereken önemli bir iştir. Yazılı sınavlar, araştırma ödevleri, ev ödevi için alıştırmalar, sözlü sunumlar, bilimsel projeler, çeşitli sanatsal çalışmalar, öğretmenlerin öğrencileri değerlendirmekte kullandıkları yöntemlerden bazılarıdır.

Ölçme ve değerlendirmenin eğitim-öğretim etkinlikleri içinde önemli bir yere sahip olmasına karşın, öğretmenlerin büyük bir kısmı bu konuda başarılı olamamaktadır. Bunun en önemli sebebi; çoğu öğretmenin değerlendirme ilkeleri konusunda az bilgiye sahip olmasıdır. Değerlendirme konusunda eğitim almış olan öğretmenler, karşılaştıkları durumlara göre hangi değerlendirme yöntemini kullanmaları gerektiğini doğru bir şekilde saptayabileceklerdir. (Vural 2004:61-63).

“Kubiszyn ve Borich (1996) öğretmenlerin bilgi ve beceri sahibi olması gereken ölçme ve değerlendirme konularını şu şekilde sıralamıştır; farklı amaçlarla yapılması planlanan ölçmeler için hangi test türlerinin uygun olduğu, dersin yoklanması gereken hedeflerinin neler olduğunu doğru tespit edebilme, yazılı yoklama türü testlerin nasıl geliştirilmesi gerektiği bilgi ve becerisi, testlerin güvenilirlik ve geçerliğinin nasıl sağlanacağı, temel test istatistikleri, test puanlarının nasıl kullanılması gerektiği ve öğrenci başarılarının ya da notlarının etkili bir iletişim tekniği kullanarak ailelere etkili ve yararlı olacak şekilde nasıl iletilmesi gerektiği.

Türkçe, Edebiyat, Dil Bilgisi ve Kompozisyon dersleri öğrencilerin anlama (okuma, dinleme) ve anlatma (konuşma, yazma), temel dil becerilerinin geliştirilmesini sağlamaktadır. Duyguları terbiye etme, estetik zevk kazandırmak, düşünce ve hayal dünyasını zenginleştirmek, millî kimlik kazandırmak da saydığımız bu derslerin temel amaçlarındandır. Türk Edebiyatı dersinde de başarının yakalanması ve sürekliliğinin sağlanması da doğru ve etkili ölçme ve değerlendirme uygulamalarına bağlıdır.

Ölçme ve değerlendirme, başarının artması için şarttır. Amaçların ne kadarının gerçekleştiğini, amaçlara bağlı hedef davranışların ne kadarına ulaşıldığını, öğrencilerin hangi seviyede olduklarını ölçme ve değerlendirme çalışmalarının sonucuna bakarak tespit etmek mümkündür. Ancak ölçme ve değerlendirme çalışmalarının da doğru yapılması gerekmektedir (Karakuş 2000:212-213). Ölçme değerlendirme çalışmalarının öğretmenler tarafından uygulanışı etrafında yapılan araştırmalardan bazılarına bakacak olursak:

Temel (1991) tarafından ortaöğretim kademesinde, görev yapan öğretmenler ile gerçekleştirilen bir çalışmada öğretmenler objektif ölçme yaptıklarına inandıklarını belirtmişlerdir. Bununla birlikte öğretmenler, Yanpar (1992) ve Güven (2001)'in çalışmasında saptandığı gibi, ölçme ve değerlendirmeye ilgili eksik bilgilere sahip olduklarını itiraf etmişlerdir.

Mertler (1999) ise yaptığı çalışmada 625 ilk ve ortaöğretimde görevli öğretmen üzerinde bir araştırma yapmıştır. Bu öğretmenlerin kullandıkları test teknikleri ve bunları kullanma sıklıkları incelenmiştir. Yapılan araştırmanın sonucuna dayanılarak; lise öğretmenlerinin çoktan seçmeli testleri ilk ve ortaokul öğretmenlerinden daha sık kullandıkları görülmüştür. İlkokul ve lise öğretmenlerinin ortaokul öğretmenlerine göre çoktan seçmeli testleri daha çok tercih ettikleri de yapılan çalışmanın sonucunda elde edilen diğer bir bilgidir. Ayrıca çalışmada

boşluk doldurma, kısa cevap ve yazılı yoklama kullanma sıklığı bakımından ilk, orta ve lise öğretmenlerinin benzerlik gösterdikleri görülmüştür. Öğretmenler ölçmelerin yarısını boşluk doldurma, kısa cevap ve yazılı yoklama tipi maddeleri kullanarak değerlendirmelerini yaptıklarını ifade etmişlerdir. Bu çalışmanın sonucunda eğitim fakültelerinde okutulan ölçme ve değerlendirme derslerinin öğretmenlerin ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde olmadığı gerçeğine ulaşılmıştır. Bu durumun düzeltilmesi için gereken çalışmaların yapılması gerektiğine dikkat çekilmiştir.

Yapılan araştırmalar öğretmenlerin eksiklerinin bulunduğu ölçme ve değerlendirme tekniklerini de uyguladıklarını göstermiştir. (Hills, 1991; Nolen, Haladyna ve Haas, 1992; Stiggins ve Conklin, 1992, Plake, 1993) Bu durum öğrencilerin başarı durumlarının sağlıklı bir şekilde tespit edilmesini engellemektedir.

Türk dili ve edebiyatı öğretimi, çok yönlü bir öğretimdir. Bu öğretim, okuyarak ve dinleyerek anlama, sözlü ve yazılı anlatım, edebiyat bilgileri, dilbilgisi, yazım ve noktalama alanlarını kapsar. Bu alanların her biri, anadili bilgi ve becerilerini tamamlar ve birbirlerinin gelişmesine yardım eder. Sözelimi, okuma etkinliği olmaksızın iyi bir anlatım becerisi kazandıramayız; dilbilgisi kurallarını öğretmeden doğru cümle kurma alışkanlığı oluşturamayız. Türk dili ve edebiyatı öğretimi ile öğrenciler nasıl bu alanların tümünde gelişmek zorunda iseler, ölçme ve değerlendirmenin de bu alanların tümünü kapsamı gereklidir. Sonuç olarak; ölçme ve değerlendirme için ya her alana ilişkin bütün soruları içeren sınavlar ya da her alana ilişkin ayrı sınavlar hazırlanmalıdır. (Özer 1991:244)

Türk Edebiyatı Programı’nda; ölçme, öğrencilerin kazanım ve becerilerin ne kadarını kazanmış olduklarını gösteren bir araçtır. Ölçme ve değerlendirme yoluyla öğrencilerin öğrenme yaşantıları izlenmeli ve bunun sonucu değerlendirilerek, sınıf etkinliklerinin zenginleştirilmesi sağlanmalıdır. Bu noktada öğretmenin görevi; öğrencilerin eksikliklerini belirleyerek, program doğrultusunda bu eksikliklerin tamamlanmasını sağlamaya çalışmaktır.

Şiir okuma, kitap inceleme, sınıf içi tartışma, canlandırma, performans, ödevler ve sunular öğrenci hakkında bilgi edinmek için yararlanılacak farklı etkinliklerdir. Yeni program, bireysel farklılıkları dikkate alan öğrenci merkezli öğretim ve öğrenme stratejilerini benimsemiş olduğundan, ölçme ve değerlendirmede de öğrencilerin bilgi, beceri ve tutumlarını ortaya çıkarabilmelerine olanak vermenin yolu çoklu değerlendirmeden geçmektedir.

Programda eğitim-öğretim sürecini destekleyici özellikte farklı değerlendirme araç ve yöntemlerine örnek olması amacıyla yer verilmiştir. Öğretmenler bu araç ve yöntemler ile ünitelerdeki kazanımlara uygun olarak hazırlayacakları değerlendirme yöntemlerinden de yararlanabileceklerdir.

Türk Edebiyatı Programı’nda değerlendirme, “süreç değerlendirme” ve “sonuç değerlendirme” olarak iki bölüme ayrılmıştır. Süreç değerlendirme; öğrencilerin öğrenme öğretim sürecinde ortaya çıkardıkları projeler, ödevler, sunular vb. çalışmalar ile ders içi etkinlikleri gözlemlenip değerlendirmeye yönelik çalışmalar yoluyla yapılmalıdır. Öğrencilerin Türk Edebiyatı dersi ürün dosyasında; proje, araştırma ve sunum, okunan kitabı değerlendirme (yüz temel eserden hareketle), otobiyografi, biyografi, anlatmaya bağlı metinler, şiirler, şiir incelemeleri, roman incelemeleri, kitap incelemeleri çalışma örnekleri arasında sayılabilir. Sonuç değerlendirme ise; öğrenme öğretim süreci sonunda öğrencinin sahip olduğu kazanımları gözlemlenme ve bir karara varma sürecidir. Bunun için izlemesi yapılacak ünite veya üniteler önceden belirlenmelidir. Çoktan seçmeli, eşleştirmeli, uzun cevaplı, kısa cevaplı vb. sorulardan oluşan testler bu amaçla kullanılabilir.

Kitap okuma öz değerlendirme ölçeği, öğrenci ürün dosyası, öğrenci ürün dosyası (portfolyo) değerlendirme formu, grup değerlendirme formu (gözlem örneği), hikâye ve roman okuma gözlem formu, sınıflar, şiir kitap okuma gözlem formu, sınıf olay çevresinde oluşan metinleri değerlendirme gözlem formu, ders işleniş bitiminde yapılan değerlendirmeler sonucunda gerek duyulursa kullanılacak ek çalışmalardır. (Komisyon 2005:191-210)

“Ölçme ve değerlendirme, öğrenme-öğretme sürecinin vazgeçilmez bir boyutunu oluşturmaktadır. Yapılan öğretim tekniklerinin başarısı, öğrenci başarısının değerlendirilmesiyle ortaya çıkar.” (Sözer 1998:119)

“Günümüzün uygar toplumları, eğitim sistemlerindeki ölçme ve değerlendirme yöntemlerine büyük önem vermektedirler. Çünkü gelişmiş toplumlar, eğitim-öğretim sistemlerini ölçme ve değerlendirme sonucunda elde ettikleri verilere göre planlamaktadırlar. Günümüzde bütün eğitimciler, eğitimdeki ölçme ve değerlendirmenin gerekli olduğunu, hatasız olarak yapılan ölçme ve değerlendirme sonuçlarının eğitimsel gelişmelerin ön koşulu olduğunu kabul etmektedirler.” (İşman 2001:121)

Bu çalışmada, öğretmenlerin ölçme-değerlendirme uygulamaları konusundaki bilgi düzeylerinin saptanması, eksikliklerin giderilmesi konusunda ne gibi tedbirler alınması gerektiği ele alınmaktadır.

YÖNTEM

Yaptığımız araştırma betimsel türde nitel bir araştırmadır. Araştırmanın verilerinin toplanmasında yarı yapılandırılmış ve yönlendirici olmayan görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırma için bu tekniğin seçilmesinin sebebi; araştırmanın amacına uygun olarak, görüşülen, araştırmacıların deneyimlerini keşfe yönelik bir görüşme yapılmak istenmesindedir. (Yıldırım ve Şimşek 2004) Bu görüşme türü daha çok açık uçlu sorulardan oluşmaktadır. Görüşmenin önceden hazırlanmış görüşme protokolüne bağlı olarak yapılması daha sistematik ve karşılaştırılabilir bilgi ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Bu da yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin araştırmacıya sağladığı faydalardandır.

Çalışma Grubu

Araştırma 2006-2007 öğretim yılında Çanakkale ilindeki beş lisede 16 Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni ile gerçekleştirilmiştir. Görüşmenin yapıldığı tüm liselerde çalışmaya katılmak isteyen öğretmenlerle görüşülmüştür. Çalışma grubunu meydana getiren Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin cinsiyet, mezun olunan okul ve meslekî kıdem olarak dağılımları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin Özellikleri.

Cinsiyet	Kadın	8
	Erkek	8
Mezun Olunan Okul	Eğitim Enstitüsü	2
	Ön- Lisans	-
	Lisans	14
Meslekî Kıdem	0-5 yıl	1
	6-10 yıl	6
	11-15 yıl	5
	16-20 yıl	1
	21 yıl ve yukarı	3
TOPLAM		16

Tablo 1’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan öğretmenlerin 8’i kadın, 8’i erkek öğretmendir. Mezun olunan okulların 2’si Eğitim Enstitüsü, 14’ü Lisans’tır. Önlisans mezunu öğretmen bulunmamaktadır. Meslekî kademeleri ise; 0-5 yıl çalışan 1 kişi, 6-10 yıl çalışanlar 6 kişi, 11-15 yıl çalışanlar 5 kişi, 16-20 yıl çalışanlar 1 kişi ve 21 ve yukarı çalışanlar ise 3 kişidir.

Verilerin Toplanması

Veriler yarı yapılandırılmış ve yönlendirici olmayan görüşme tekniğinden faydalanılarak elde edilmiştir. Görüşme yanlılığını azaltmak amacıyla görüşme türlerinden standartlaştırılmış açık uçlu görüşme seçilmiştir. Ayrıca bu tür görüşme birden fazla görüşmeciyle yapılacağı durumlarda daha etkili olmaktadır. (Yıldırım ve Şimşek 2004) On altı Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeniyle yapılan görüşmeler, yaklaşık kırk-kırk beş dakika sürmüştür. Alıntılarda araştırmacıların yalnızca görüşlerine yer verilmiştir. Görüşmeler 2007 Mart ayında araştırmacı tarafından yapılmıştır. Görüşmede konu hakkında veri toplamak amacıyla Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerine aşağıdaki 5 soru yöneltilmiştir:

1. Sizce yeni ve eski Türk Edebiyatı Programı’nın ölçme ve değerlendirme boyutu arasındaki benzer ve farklı yönler nelerdir?
2. Uygulamakta olduğunuz Türk Edebiyatı Programı’ndaki çeşitli değerlendirme araç ve yöntemlerini (süreç değerlendirme, sonuç değerlendirme, öğrenci ürün dosyası, gözlem vb.) doğru ve etkili bir şekilde kullanabiliyor musunuz?
3. Uygulamakta olduğunuz programdaki alternatif ölçme ve değerlendirme yaklaşımlarını (grup değerlendirme, sınıflar düşünce yazıları okuma ve değerlendirme, sınıflar şiir kitabı okuma gözlemi, sınıf olay çevresinde oluşan metinleri değerlendirme vb.) kullanabiliyor musunuz?
4. Uygulamakta olduğunuz Türk Edebiyatı Programı’ndaki ölçme ve değerlendirme bölümünde olmaması gereken bilgileri kısaca belirtiniz.
5. Uygulamakta olduğunuz Türk Edebiyatı Programı’ndaki ölçme ve değerlendirme bölümünün mükemmel ve uygulanabilir olması için ölçme ve değerlendirme bölümü sizce nasıl olmalıdır?

Verilerin Analizi

Verilerin incelenmesi ve çözümlenmesinde betimsel analiz benimsenmiştir. Bu yaklaşımda elde edilen veriler ve ulaşılan sonuçlar betimsel olarak birbirine yakın özellikler taşımaktadır. Yapılan görüşmelerden uzun aktarımlar yapılmıştır. Gözlem notları aslına uygun şekilde betimlenmiştir. Yeterli veri düzeyine ulaşıldığında, neden ve nasıl sorularını cevaplandırabilmek için ayrıntılı bir inceleme yapılmaya çalışılmıştır. Bu noktada “tümevarımcı analiz tekniğinden” yararlanılmıştır. (Yıldırım ve Şimşek 2004) Bu amaçla, yapılan görüşmeler deşifre edilerek ana noktalar belirlenmiştir. Daha sonra veriler bu ana noktalara göre kodlanarak düzenlenmiştir.

BULGULAR VE YORUM

Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenleri ile yeni Türk Edebiyatı Programı’nın ölçme ve değerlendirme boyutunun uygulanmasını değerlendirmek amacıyla yaptığımız görüşmelerin ışığında tespit ettiğimiz bulgular aşağıdaki başlıklar altında açıklanmıştır. Bu araştırmanın sonucunda elde edilen bulgular yukarıda belirttiğimiz beş soruya verilen yanıtlardan yola çıkılarak oluşturulmuştur.

Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerine yeni ve eski Türk Edebiyatı Programı’nın ölçme ve değerlendirme boyutu arasındaki benzer ve farklı yönleri ile ilgili sorduğumuz soruya verilen cevaplar aşağıda tablolandırılmıştır.

Tablo 2: *Eski Ve Yeni Türk Edebiyatı Programı'nın Ölçme Ve Değerlendirme Boyutu Arasındaki Benzer ve Farklı Yönleri Ait Bulgular*

Benzer Yönler	Farklı Yönler
Konular ve sıralanış	Kompozisyon dersinin olmaması
Puanla değerlendirme	Boşluk doldurma
Yazılı soruları	Doğru – yanlış ifadeleri
Test soruları	Çoktan seçmeli sorular
	Portfolyo dosyası
	Proje çalışmaları

Tablo 2 incelendiğinde yeni programın benzer ve farklı yönleri görülmektedir. Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenleri portfolyo dosyasını olumlu bir yenilik olarak değerlendirmektedirler. Ancak bu noktada öğretmenlerin yaşadığı ortak sıkıntı bu dosyaların değerlendirilme aşamasında ortaya çıkmaktadır. Etkinliklerin fazla olması değerlendirmeyi zorlaştırmaktadır. Çünkü sınıf mevcutları kalabalıktır ve zaman da yeterli değildir.

Öğretmenler yapılacak etkinlikler konusunda yeterince bilgiye sahip değildir. Deneyimleri yetersizdir. Bu nedenle öncelikle yapılması gereken öğretmenlerin bu ölçme araç ve yöntemlerinin kullanımı konusunda eğitilmeleridir. Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin yeni programla birlikte uygulamaya başladıkları çeşitli değerlendirme araç ve yöntemlerini (süreç değerlendirme, sonuç değerlendirme, öğrenci ürün dosyası, gözlem vb.) doğru ve etkili bir şekilde kullanıp kullanmadıkları ile ilgili soruya verdikleri cevaplar aşağıda tablolandırılmıştır.

Tablo 3: *Değerlendirme Araç Ve Yöntemlerini Etkin Bir Şekilde Kullanabilmeye Ait Bulgular*

Kullanılan Araç ve Yöntemler	Etkin/Pratik Olmayan Yönler
Süreç değerlendirme	Ürün dosyası
Sonuç değerlendirme	Düzenleme ve saklama
Gözlem	Kalabalık sınıfların olması
	Zaman darlığı
	Öğrencilerin seviyesi
	Formların sayısının çokluğu

Tabloda da görülebileceği gibi, öğretmenler sınıfların kalabalık olmasının grup çalışmaları uygulamasını zorlaştırdığını belirtmişlerdir. Ayrıca öğrenci seviyesinin etkinlikleri gerçekleştirebilmede büyük etkiye sahip olduğunun altını çizmişlerdir.

Uygulanmakta olan yeni program öğrenci merkezlidir. Grup değerlendirme, sınıflar düşünce yazıları okuma ve değerlendirme, sınıflar şiir kitabı okuma gözlemi, sınıf olay çevresinde oluşan metinleri değerlendirme gibi alternatif teknikler uygulanmaktadır. Ayrıca geleneksel ölçme ve değerlendirme tekniklerine de yer verilmektedir. Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin “ Uygulamakta olduğunuz programdaki alternatif ölçme ve değerlendirme yaklaşımlarını (grup değerlendirme, sınıflar düşünce yazıları okuma ve değerlendirme, sınıflar şiir kitabı okuma gözlemi, sınıf olay çevresinde oluşan metinleri değerlendirme vb.) kullanabiliyor musunuz ?” sorusuna verdikleri cevaplar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4: *Alternatif ölçme ve değerlendirme yaklaşımlarını kullanabilmeye ait bulgular*

Kullanılan Araç ve Yöntemler	Kullanılmayan Araç ve Yöntemler
Eser okuma ve değerlendirme	Grup çalışması
Şiir kitabı okuma gözlemi	

Sınıf olay çevresinde oluşan metinleri değerlendirme	
--	--

Tablo 4’te alternatif ölçme ve değerlendirme yaklaşımlarının öğretmenler tarafından kullanılıp kullanılmadığı görülmektedir. Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenleri branşları gereği bu tür etkinliklerin merkezinde oldukları için çoğu alternatif ölçme yaklaşımını ve yöntemini kullanmaktadırlar. Grup çalışmaları ise sınıfların kalabalık olmasından dolayı tercih edilmeyen bir uygulama olarak görülmektedir.

Yeni programda etkinliklere çok fazla yer verilmesi zaman sıkıntısını ortaya çıkarmıştır. Dolayısı ile bütün etkinlikler uygulanamamaktadır. Bu yoğunluğun azaltılması öğretmenlerin ve öğrencilerin çalışmaları açısından daha yararlı olacaktır. Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin uygulamakta oldukları Türk Edebiyatı Programı’nda ölçme ve değerlendirme bölümünde olmaması gereken bilgiler konusundaki düşünceleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 5: Ölçme Ve Değerlendirme Bölümünde Olmaması Gereken Bilgilere Ait Bulgular

Gereksiz Yönler
Doğru – yanlış ifadeli sorular
Boşluk doldurmalı sorular
Çoktan seçmeli sorular
Divan Edebiyatı’nın sadece 10. sınıflarda işlenmesi
Form sayısı
Kâğıt israfı
Etkinlik dosyaları
Ölçme – değerlendirme bölümünün çok yoğun olması
Dosyalama ve koruma sıkıntısı
Ezbere dayalı bilgi soruları

Tablo 5’te öğretmenlerin gereksiz gördükleri ölçme ve değerlendirme araçları görülmektedir. Etkinliklerin yoğun olması zamanın yetersiz kalmasına neden olmaktadır. Formların çokluğunun öğretmenleri kırtasiyeciliğe ittiği belirtilmektedir. Çok sayıdaki formun öğretmenler tarafından itina ile değerlendirilmesi de zor görünmektedir.

Yeni Türk Edebiyatı Programı’nın uygulanması için öncelikle öğretmenler yeteri kadar bilgilendirilmelidir. Sınıfların kalabalık olması programın uygulanmasını zorlaştıran bir durumdur. Sınıf mevcutlarının yeni programın uygulanmasını mümkün kılacak şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin uygulamakta oldukları Türk Edebiyatı Programı’ndaki ölçme ve değerlendirme bölümünün mükemmel ve uygulanabilir olabilmesi için ölçme ve değerlendirme bölümünün nasıl olması gerektiği konusundaki görüşleri tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6: Ölçme ve Değerlendirme Ait Bulgular

Gerekli Yönler	Olmaması Gereken Yönler
Yoruma dayalı ölçmeye yönelik sorular olmalı	Ürün dosyası
Yazılı ifadesini ölçmeye yönelik sorular olmalı	Okuma gözlem formu
Dersler ucu açık sorularla işlenmeli	Sınıfların kalabalık oluşu
Daha fazla metin yorumu sorusu olmalı	Form sayısının fazla oluşu
Amaçlanan konularla süreç uygulanabilir olmalı	
Program konusunda uzmanlarca derinlemesine bir çalışma yapılmalı. Bu doğrultuda net bilgilerin olduğu bir ders kitabı çıkarılmalı	
Yıl sonlarında genel başarı sınavları yapılmalı	

Tablo 6'da Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin gerekli gördüğü ve olmamasını gerektiğini düşündüğü bölümler ve durumlar görülmektedir. Türk Dili ve Edebiyatı derslerinin sadece bilgi dersi olmadığı, güzel sanatların bir dalı olduğu vurgulanmıştır. Bu anlayışın ölçü alınması gerektiği belirtilmiştir.

Yeni programın öğretmenlere tanıtılması gerekmektedir. Ayrıca okullar yeni programın uygulanması için yeterli olanaklara sahip olmalıdır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Yeni Türk Edebiyatı Programı'nın ölçme ve değerlendirme boyutunun uygulanmasını değerlendirmek amacıyla yaptığımız görüşmeler, Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin programı uygularken bazı sıkıntılar yaşadıklarını göstermiştir.

Türk Dili ve Edebiyatı dersi; Dil ve Anlatım ile Türk Edebiyatı olmak üzere iki program hazırlanarak, bu programlara uygun şekilde yürütülmektedir. Yeni programlarda öğretmen merkezli eğitimin yerini öğrenci merkezli eğitim almıştır. Ölçme ve değerlendirme sadece öğrenme sonucunu değil sürecini de değerlendirmeyi hedeflemektedir. Daha önceki programlarda geleneksel ölçme ve değerlendirme yöntemleri bulunmaktaydı. Oysa yeni programda öğretmenin öğrenciyi değerlendirmesi yanında öğrenci kendisini değerlendirme fırsatını da bulmaktadır. Yeni ve eski programları karşılaştırmalarını istediğimiz Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenleri, yeni programı daha iyi bulduklarını belirtmişlerdir. Ancak yeni programın uygulanmasının zor olduğunu, çünkü sınıfların çok kalabalık olmasının bu tür çalışmaların yapılmasını olumsuz yönde etkileyeceğini ifade etmişlerdir.

“Benzer yönleri; her ikisinde de konular ve sıralanış aynı. Farklı yönleri ise; yeni program öğrenci merkezli ve daha özgür. Ancak ölçme ve değerlendirme bakımından yeni programın daha olanaklı ve derinlikli olma fırsatı taşıdığını düşünüyorum.”

“Yeni programda ölçme-değerlendirme daha ayrıntılı. Çok zaman alıyor ancak eski programa göre daha çok yönlü bir değerlendirme.”

“Yeni programda ölçme-değerlendirme yöntemlerinde uygulama seçenekleri daha fazla. Yalnız yönetmelikler de, bu yeni yöntemleri dahil edecek biçimde genişletilmeli.”

Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenleri uygulamakta oldukları Türk Edebiyatı Programı'ndaki çeşitli değerlendirme araç ve yöntemlerini (öğrenci ürün dosyası, gözlem vb.) uygulamaya çalıştıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca bu değişikliğe uyum sağlayamamış öğretmenlerin de olduğunu görmekteyiz. Yeni program hakkında bilgisi olmayan öğretmenler eski klasik yöntemlerini uygulamaya devam etmektedirler. MEB'in bu konuda öğretmenleri bilgilendirmesi ve yeni program hakkında donanımlı öğretmenlerin yetişmesini sağlaması gerekmektedir.

“Kullanamıyoruz. Çünkü sınıf geçme yönetmeliği değiştirilmediğinden süreç ve performans değerlendirme olmuyor.”

“Ürün dosyasını çok iyi kullanamıyoruz. Çünkü sınıflar çok kalabalık. Tek tek incelememiz zorlaşıyor. Mantığı güzel ancak daha az mevcutlu sınıflar için.”

“Hepsini tam olarak kullanmak mümkün değil. Örneğin ürün dosyası değerlendirmesi için her öğrenciye, pek çok maddeden oluşan bir ölçek uygulamak çok zaman gerektiriyor.”

Öğrenci merkezli eğitimi temel alan yeni programda, alternatif ölçme ve değerlendirme yaklaşımları kullanılmasına önem verilmiştir. Yapılandırmacı öğrenme teorisi esas alınmıştır. Grup değerlendirme, sınıflar düşünce yazıları okuma ve değerlendirme, sınıflar şiir kitabı okuma gözlemi, sınıf olay çevresinde oluşan

metinleri değerlendirme vb. alternatif tekniklerin yanında geleneksel ölçme ve değerlendirme tekniklerinin de uygulanabileceği belirtilmiştir. Uygulamakta oldukları alternatif ölçme ve değerlendirme yaklaşımlarını (grup değerlendirme, sınıflar düşünce yazıları okuma ve değerlendirme, sınıflar şiir kitabı okuma gözlemi vb.) kullanıp kullanamadıkları hakkındaki soruya öğretmenlerin çoğunluğu kullanmaya çalıştıklarını belirtmiş, ancak programın uygulanması konusunda yeteri kadar bilgilendirilmediklerine dikkat çekmişlerdir. Her öğrenci için en az 6 tane form doldurmanın gereksiz olduğunu düşünen öğretmenler, bunun kâğıt israfına yol açacağını ifade etmişlerdir.

“Şu anda okulumuzda bir metni doğru okuyabilme çalışmalarına ağırlık veriyoruz. Okuduğunu anlayamayan öğrenciler sanki dönemleri, o dönemde yaşananları biliyormuş gibi davranıp metni değerlendirmesini beklemek çok büyük hata olur.”

“Olması gerektiği şekilde kullanamıyorum. Çok sayıda etkinlik var ve hepsini birden değerlendirmek çok zaman alıyor. Grup çalışmalarında sıkıntı çekiyoruz. Kalabalık sınıflarda grup oluşturmak ve devamlılığını sağlamak zor. Oturma düzeni de grup çalışması için uygun olmuyor.”

Yeni programda Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin uygulayabileceği çok sayıda ölçme ve değerlendirme yaklaşımı bulunmaktadır. Ancak değerlendirme sistemini bir bütün olarak ele almak gerekmektedir. Uygulamakta oldukları Türk Edebiyatı Programı’nda ölçme ve değerlendirme bölümünde gereksiz olduğunu düşündükleri bir bölümün olup olmadığını sorduğumuz öğretmenler, boşluk doldurmalı, doğru-yanlış ifadeli, çoktan seçmeli soruların olmaması gerektiğini belirtmişlerdir. Sınıf mevcutlarının fazla oluşu nedeniyle ürün dosyası, gözlem formu gibi bazı bölümlerin kaldırılması gerektiğini düşünen öğretmenlerin olduğu görülmektedir. Ancak programda verilen bilgilerin yeterli olduğu görüşünde olan öğretmenler de vardır.

“Doğru-yanlış ifadeli, boşluk doldurmalı ve çoktan seçmeli sorular olmamalı.”

“Yeni Türk Edebiyatı Programı’nda Divan Edebiyatı 10. sınıflara alınmış ve bölünmemiştir. O bölümde yoğunluk var. Ağır konular 1 senede toplanmış.”

“Ezber dayalı bilgi soruları ve her öğrenciyi edebiyatçı yapma arzusunun yansıması gibi görülebilecek tarzda sorular olmamalı.”

Yeni program içeriğinin zengin olması ve her ayrıntının düşünülmüş olması gibi özellikleriyle eğitim sistemimizin çağdaşlaşmasına yönelik bir adımdır. Ancak, sınıf mevcutlarının kalabalık olması, her okulun aynı şartları barındırmıyor olması gibi sayabileceğimiz çeşitli olumsuzluklar unutulmamalıdır. Bu olumsuz şartların düzeltilmeye çalışılması, programın uygulanabilirliğini arttıracaktır. Türk Edebiyatı Programı’ndaki ölçme ve değerlendirme bölümünün uygulanabilir olabilmesi için ölçme ve değerlendirme bölümünün nasıl olması gerektiği hakkındaki fikirlerini aldığımız öğretmenlerin bu konudaki görüşleri; programda istenenlerin net bir şekilde açıklanması gerektiği yönündedir. Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenleri, yaptığımız görüşmelerde, yeni programdaki bazı uygulamaların öğrenci seviyesinin üstünde olduğunu belirtmişlerdir. Değişikliğe alışmanın zor olduğunu ifade eden öğretmenler, amaçlanan konularla sürecin uygulanabilir olması gerektiğine dikkat çekmişlerdir.

“Yoruma dayalı ve yazılı ifadesini ölçmeye yönelik sorular olmalıdır.”

“Edebiyat dersi salt bilgi dersi değildir. Güzel sanatların bir dalıdır. Zevk ve estetik dersidir. Eğer bu anlayış ölçü alınırsa yeter. Ölçme-değerlendirme edebiyat alanında işin şekil kısmıdır. Oysa edebiyatta asıl olan içeriktir.”

“Ölçme-değerlendirme bölümünde istenen net olmalı, anlaşılır olmalı ve öğretmen kendi uygun bulduğu yöntemi seçebilmeli.”

Niteliğin yükseltilmesi ve daha çağdaş bir eğitim hizmetiçi eğitim yoluyla mümkündür. Öğretmenlerin okullarda daha fazla vakit geçirebilecekleri ortamlar oluşturulmalıdır. Onların bilgi ve teknolojiden yararlanmaları sağlanmalıdır. (Akçay 2006:193)

Elde ettiğimiz bulgulardan yola çıkarak aşağıdaki öneriler verilebilir:

- Kalabalık sınıflar yeni programın uygulanabileceği düzeye getirilmelidir. Sınıflardaki öğrenci sayısı azaltılmalıdır.
- Yeni programa geçilmeden önce uygulamalar yapılmalı, öğretmenlerin görüşlerinin alınmasından sonra programın uygulanmasına geçilmelidir.
- Öğrenciler ve veliler yeni program konusunda bilgilendirilmelidir.
- Programın uygulamasında kullanılacak araç-gereçlerin okullarda temin edilmesi programın uygulanmasını kolaylaştıracaktır.

Değişim ve yenileşme çağdaş eğitim düzeyine ulaşabilmemiz için vazgeçilmezdir. Eğitim anlayışımızda değişimin başlaması için gereken gayreti gösterdiğimizde tüm bu çabaların bize geri dönüşü parlak ve aydınlık yarınlar olacaktır.

KAYNAKLAR

- Akçay, Cengiz (2006). Türk Eğitim Sistemi, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bozdoğan, Zülâl (2004). Etkili Öğretmenlik Eğitimi, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Gordon, Thomas (1997). Etkili Öğretmenlik Eğitimi, İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Güven, S. (7- 9 Haziran 2001). Sınıf Öğretmenlerinin Ölçme ve Değerlendirmede Kullandıkları Yöntem ve Tekniklerin Belirlenmesi, 10. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi'nde Sunulmuş Bildiri Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Hills, J. R. (1991). Apath Concerning Grading and Testing. Phi delta Kappa, 72 (7), 540-545.
- İşman, Aytekin (2001), Türk Eğitim Sistemi'nde Ölçme ve Değerlendirme, Adapazarı:Değişim Yayınları.
- Karakuş, İdris (2000). Türkçe Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi (Öğretmen El Kitabı), Ankara:Sistem Ofset Yayınları.
- Komisyon (2005). Türk Edebiyatı Dersi 9. ,10. ,11. ,12. Sınıflar Öğretim Programı, Ankara:TC. Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Kubiszyn, T. & Borich, G. (1996). Educational Testing and Mesurement:Classroom Application and Practice (5th ed.), New York: Harper Collins.
- Mertler, C. A. (1999). Assessing Student Performance: A Descriptive Study Of The Classroom Assessment Practices Of Ohio Teachers. Education, 120 (2), 285-297.
- Nolen, S. B. , Haladyna, T. M. & Haas, N. S. (1992). Uses and Abuses Of Achievement Test Scores. Educational Measurement: Issues and Practice, 11 (2), 9-15.
- Özer, Bekir(1991). Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayın No:394.
- Plake, B. S. (1993). Teacher Assessment Literacy: Teachers's Competencies In The Educational Assessment Of Students. Mid- Western Educational Research, 6 (1), 21-27.
- Sönmez, Veysel(1996). Eğitim Felsefesi, Ankara:Personel Eğitim Merkezi Yayın No:15.
- Sözer, Ersan(1998). Kuramdan Uygulamaya Sosyal Bilimlerin Öğretimi,Eskişehir:Anadolu Üniversitesi Yayınları; No:1034.
- Stiggins, R. J. & Conklin, N. F(1992). In Teacher's Hands:Investigating The Practices Of Classroom Assesment. Albany:State University Of New York Press. Öğretmenlerin Ölçme-Değerlendirme Uygulamaları...111.
- Temel,A. (1991). Ortaöğretimde Ölçme ve Değerlendirme Sorunları, Yaşadıkça Eğitim Dergisi, 18, 23-27.
- Vural, Birol(2004), Eğitim- Öğretimde Planlama- Ölçme ve Stratejiler, İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- Yanpar, T. (1992). Ankara İlkokullarındaki İkinci Devre Öğretmenlerinin Öğretmenlik Mesleği ve Konu Alanlarıyla İlgili Eğitim İhtiyaçları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yıldırım, A. , Şimşek, H. (2004). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Ankara: Seçkin Yayıncılık San. ve Tic. A. Ş.